

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Michaela Šmidová

Výchova k prosociálnemu správaniu v ŠKD

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov
2015

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Michaela Šmidová

Kontakt na autora: Základná škola, Abovská 36, Košice 04017,
smidova1m@gmail.com

Názov OPS/OSO: Výchova k prosociálnemu správaniu v ŠKD

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2015
XIII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Lenka Podbehlá

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Školský klub detí, vychovávateľ, prosociálna výchova, mladší školský vek, voľný čas, hra

Anotácia

Osvedčenou pedagogickou skúsenosťou v tejto práci je vypracovaný metodický postup pri hrách so zameraním na prosociálnu výchovu, kde prevažujú zážitkové (skúsenostné) metódy. Práca obsahuje moju praktickú skúsenosť pri aplikovaní hier v školskom klube detí, prácu so skupinou v oddelení, možnosti motivácie detí pri hre ako aj odporúčania pri vedení počas samotnej hry, reflexiu. Konkrétne hry som zaradila do tematických oblastí výchovy. Súčasťou práce je tiež fotodokumentácia z činnosti – ukážka rôznych prejavov v hrách, spôsoby práce pri hrách a pomôcky potrebné pri činnostiach v hrách.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Výchova k prosociálnemu správaniu vo výchove mimo vyučovania žiakov primárneho vzdelávania

454/2011-KV

Aktuálne problémy v prevencii sociálno-patologických javov

497/2011-KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOŠŤ VYCHOVÁVATEĽA ŠKD	7
1.1 Opis OPS s využívaním prosociálnych aktivít v ŠKD	8
2 VÝCHOVA DIEŤAŤA MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU V ŠKD	9
2.1 Metódy výchovy využívané v ŠKD	10
2.2 Prosociálne aktivity, hra	11
2.3 Námety hier pri výchove k prosociálnemu správaniu v ŠKD	11
ZÁVER	29
ZOZNAM PRÍLOH	31

ÚVOD

Cieľom práce je prezentovať prosociálne aktivity využívané v našom školskom klube detí a nimi rozvíjané osobnostné a sociálne zručnosti detí. Práca v školskom klube detí by sa mala stať zmyslom každého vychovávateľa a preto som sa rozhodla poskytnúť námety prosociálnych aktivít v hrách aplikovateľných najmä v čase mimo vyučovania v rámci jednotlivých výchovno-vzdelávacích činností, pričom ich využiteľnosť je možná aj vo vyučovaní etickej výchovy na 1. stupni základných škôl. V práci sa zaoberám problematikou osobnosti vychovávateľa, jeho jedinečným a tvorivým prístupom k využívaniu voľného času detí v školských kluboch, podporovaním sebadôvery detí, posilňovaním ich vedomia, uprednostňovaním pozitívnej motivácie s využívaním prosociálnych prístupov v priestoroch školy.

Práca je rozdelená do dvoch kapitol, kde v prvej kapitole opisujem svoju vlastnú pedagogickú skúsenosť s výchovou k prosociálnemu správaniu u detí mladšieho školského veku v školskom klube detí, stratégiami výchovno-vzdelávacej činnosti, postupmi, metódami, zásadami a pravidlami, ktorými vediem deti k získaniu alebo rozvoju stanovených kompetencií, zvlášť zážitkovými metódami najmä hrou ako metódou najčastejšie využívanou v čase mimo vyučovania. V druhej kapitole sa zaoberám prosociálnymi aktivitami a hrou a tiež námetmi konkrétnych hier zrealizovaných v školskom klube detí, metodický postup pri ich realizovaní. Vo výchove majú herné aktivity pre deti nezastupiteľné miesto, vybavujú ich potrebnými postojmi, učia ich tvoriť si názor, navodzujú ich problémy, ponúkajú hlbšie poznanie medziludských vzťahov i samých seba. Pre vychovávateľa, teda pre mňa zároveň hrať sa znamená možnosť vyskúšať si sám seba v rôznych situáciách, načerpať nové sily a radosť. Aby hra splnila náš výchovný zámer a aby obe strany mali z hry radosť a úžitok, musí byť vychovávateľka schopná hru čo najlepšie uviesť a jej dopad čo najefektívnejšie využiť.

V mojom záujme je zároveň dostať do povedomia spôsoby práce vychovávateľa v školskom klube detí kde pôsobím.

1 OSVEDČENÁ PEDAGOGICKÁ SKÚSENOSŤ VYCHOVÁVATEĽA ŠKD

Kategória pedagogických zamestnancov: vychovávateľ ŠKD, učiteľ primárneho stupňa ZŠ

Ročník: 1. – 4. ročník ZŠ

Výchovno-vzdelávacia činnosť: oddychová, rekreačná

Tematická oblasť výchovy: pracovno-technická, esteticko-výchovná, telovýchovná, zdravotná a športová, spoločensko-vedná, prírodovedno-environmentálna

Vyplývajúc z praxe, ktorú som nadobudla v ZŠ v primárnom stupni vzdelávania v školskom klube detí (ŠKD), ponúkam svoju osvedčenú pedagogickú skúsenosť (OPS) s využitím prosociálnych aktivít a hry zameranej na rozvíjanie prosociálneho správania vychovávateľom, učiteľom a všetkým pedagogickým zamestnancom, ktorí sa zaoberajú deťmi mladšieho školského veku a ich výchovou a vzdelávaním.

V odbornej literatúre sa mnohokrát stretávame s odlišnými výkladmi pojmov *výchova*, *výchovno-vzdelávacia činnosť*. Výchovu považujem za súčasť vzdelávania a naopak, vzdelávanie za súčasť výchovy. Z množstva teoretických poznatkov, ale najmä z *vlastnej skúsenosti* môžem povedať, že výchova je komplexná, plánovitá, sústavná, cieľavedomá a tvorivá činnosť zameraná na rozvoj osobnosti, ktorá je v súlade s potrebami a s požiadavkami spoločnosti.

Koncepcia prosociálnej výchovy a koncepcia predmetu etická výchova, ktorá vychádza z prác Olivara, zahrňuje deti od predškolského až po starší školský vek. Ich spoločným prvkom je ponímanie dieťaťa ako partnera a orientácia na podporovanie individuality a subjektivity dieťaťa (Kolláriková, Pupala, 2001, s. 99-100).

Vzhľadom na ciele etickej výchovy, jej program, výchovný štýl a špecifické metódy som využila prepojenie etickej výchovy s viacerých tematických oblasťami, prostredníctvom ktorých sa môžu rozvíjať nadobudnuté schopnosti a sociálne zručnosti žiakov na vyučovaní. Ide o ich prepojenie s cieľmi týchto tematických celkov etickej výchovy: *Otvorená komunikácia, Ľudská dôstojnosť a sebaúcta, Pozitívne hodnotenie iných, Tvorivosť a iniciatíva, Komunikácia a vyjadrovanie citov, Empatia, Asertivita, Schopnosť výberu žiaducich reálnych a zobrazených vzorov, Spolupráca, pomoc, darovanie, delenie sa*. Aplikačnú tému *Rodina, v ktorej žijem a výchova k manželstvu a rodičovstvu* odporúčam realizovať v témach zameraných na vlastnú rodinu, domov, vlastné zážitky, rozprávanie o domove, prejavy úcty k ľuďom, deľba práce v rodine, problémy v rodine, vlastná pomoc v rodine a iné. Aplikačnú tému *Ochrana prírody a životného prostredia* možno zaradiť do činností v prírodovedno-environmentálnej oblasti v témach zameraných na pozorovanie zmien v prírode, šetrenie energiami, vodou, zber papiera, triedenie odpadu, tvorivé využitie odpadu z prostredia, čistenie prírody a okolia ŠKD.

Kompetencie vychovávateľa ako schopnosť plánovať, projektovať, stanovovať ciele a obsah výchovných aktivít, schopnosť výberu a realizácie foriem a metód vo VVČ, schopnosť riadenia výchovného procesu, schopnosť vytvárať pozitívnu klímu sociálnej skupiny, schopnosť ovplyvňovať sociálny rozvoj dieťaťa, schopnosť hodnotiť priebeh a výsledky výchovných aktivít pri rozvíjaní prosociálneho správania nesmú chýbať. S hrdosťou môžem povedať, že vymenované schopnosti sú aj mojimi kompetenciami a pomáhajú mi v práci s deťmi mladšieho školského veku.

1.1 Opis OPS s využívaním prosociálnych aktivít v ŠKD

V období mladšieho školského veku sa hlavný socializačný faktor presúva z rodiny na skupinu rovesníkov, ktorá je v tom období pre dieťa najviac dôležitá. Za dôležitú súčasť považujem začlenenie dieťaťa do triednych hier, kde dochádza k posunu od hry paralelnej ku hre skupinovej. Do popredia sa dostávajú nové trendy vzdelávania postavené na skúsenostnom a zážitkovom učení. Prirodzenými prostriedkami rozvoja sociálnych vzťahov a sociálnych kompetencií sú rôzne stratégie socializácie ako *prosociálna výchova, empatia, asertívne správanie*. Zmysluplné zavádzanie aktivít na rozvoj *sociálnych spôsobilostí* vidím v postupnosti krokov počnúc od zavádzania pravidiel v kolektíve, cez oboznámenie so spoločnými hrami, sedenie v kruhu, nácvik aktívneho počúvania, cez prácu s celou skupinou, reflexiu činnosti a v nej hodnotenie účatsníkmi hry.

V mojej pedagogickej praxi som sa *aplikáciou prosociálnych aktivít v školskom klube detí* snažila zamerať na ovládanie sociálnych kompetencií, ktorých dosahovanie v období školskej dochádzky formuje predpoklady pre úspešný a produktívny osobný i spoločenský život. Sociálne kompetencie - riešenie problémov a konfliktov, schopnosť spolupracovať, či kompetencia učiť sa sú základom celoživotného učenia sa. Konkrétne *prosociálne hry*, ktorými som sociálne spôsobilosti u detí dosahovala, som volila podľa zámeru, celkovej atmosféry v triede a podľa časových a priestorových podmienok. Sú zamerné na rozvoj spomínaných vzorov správania, ktoré sú prospešné aj z hľadiska biopsychickej, ako i spoločenskej podstaty. Ide o systém zložiek výchovy, t.j. rozumovej, mravnej, telesnej, estetickej, pracovnej, ktoré v komplexe predstavujú základnú normu výchovy. *Výchova k prosociálnemu správaniu* pre mňa znamená vedome pracovať so sociálnymi situáciami v rámci aplikácie výchovných úloh v škole a využívať tieto situácie na efektívne učenie a rozvoj osobnosti. V školskom klube vychovávame predovšetkým osobnosť, ktoré je slobodná, ochotná spolupracovať, pomáhať a darovať, avšak, ktorá vie obhájiť svoje záujmy, práva a ciele a za každých okolností ostáva sama sebou. V záujme dieťaťa sa vybranými výchovnými prostriedkami škola snaží dosiahnuť ich prosociálne správanie na úrovni mladšieho školského veku.

Pri tvorbe pravidiel zohľadňujem: vek detí, veľkosť skupiny, zloženie skupiny, dĺžku času a obdobie, pre ktoré sa pravidlá vytvárajú. Kľúčovou zásadou pri stanovovaní pravidiel bolo, že ich tvorili deti spoločne so mnou. V praxi sme ich zaviedli postupne a precvičujeme ich, kým si ich deti neosvoja, kým sa celá trieda (oddelenie) nezjednotí natolko, aby sme spoločne mohli začať skutočné skupinové aktivity. Určujeme si ich pritom kedykoľvek počas školského roka, pokiaľ si to situácia vyžaduje.

Hodnotenie hry a teda konkrétnych činností a správania detí v prosociálnych aktivitách som určovala veľmi citlivo, pričom som využívala ich voľný čas, ochotu spolupracovať, dobrovoľnosť hrať tieto hry. Oceňovanie drobnosťami - nálepky, obrázky, smajlíky, palec hore alebo dole, samozrejme slovné kladné hodnotenie v podobe pochvaly za súdržnosť, aktivitu, priateľské prejavy, toleranciu... Pre sebhahodnotenie detí a hodnotenie skupiny odporúčam využiť *reflexiu*, ktorá slúži na spätné ohliadnutie sa a pozastavenie nad zmysluplnosťou svojich činov, vyjadrenie pocitov pri hre, čo v hre zažili, na čo príjemné, nepríjemné si spomínajú, kto sa ako zachoval, kto komu pomohol a prečo, vyjadrujú sa k svojej osobnej, ale aj spoločnej činnosti v skupine a pod. *Transfer*, je dôležitý pre uvedomenie si prepojenia hry s reálnym životom a skúsenosťami z neho.

2 VÝCHOVA DIEŤAŤA MLADŠIEHO ŠKOLSKÉHO VEKU V ŠKD

V odbornej literatúre sa mnohokrát stretávame s odlišnými výkladmi pojmov výchova, výchovno-vzdelávacia činnosť. Výchovu považujem za súčasť vzdelávania a naopak, vzdelávanie za súčasť výchovy. Najdôležitejšou súčasťou mojej práce so žiakmi v ich voľnom čase je snaha vychovávať ich k tomu, aby vedeli účelne využívať svoj voľný čas. Výchova vo voľnom čase je súčasťou vedomého a zámerného výchovného úsilia v našom oddelení školského klubu detí, ktoré je zamerané na komplexný rozvoj osobnosti. Deti disponujú veľkým množstvom voľného času a preto dohoda rodiča so svojím dieťaťom navštevovať *školský klub detí* je jednou z vhodných a bezpečných alternatív ako tento čas využiť rozumne.

V mladšom školskom veku je pre deti dôležitá programová možnosť získať vlastnými aktivitami bohaté skúsenosti a zážitky z hrového a učebného prostredia rovesníkov. Na zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí po skončení vyučovania slúžia školské kluby detí, tie zabezpečujú pre deti, ktoré plnia povinnú školskú dochádzku v základnej škole, nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu, zameranú na ich prípravu na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie ich záujmov (ŠVP pre 1. stupeň ZŠ – ISCED 1).

Výchovu mimo vyučovania v školskom klube detí realizujem v týchto *tematických oblastiach*: vzdelávacia (rozumová), spoločensko-vedná, pracovno-technická, prírodovedno-environmentálna, esteticko-výchovná (výtvarná, hudobná, literárno-dramatická), telovýchovná, zdravotná a športová (turistická). Hlavnou činnosťou detí je: nenáročná záujmová činnosť zameraná na prípravu na vyučovanie a na uspokojovanie a rozvíjanie záujmov detí v čase mimo vyučovania, oddychová a rekreačná činnosť.

V školskom klube detí ide predovšetkým o rozvíjanie *klúčových kompetencií*, ktoré deti získavajú vo výchovno-vzdelávacej činnosti v škole. Rovnako ako vo vzdelávaní v škole, aj v školskom klube detí ich chápeme ako dôležitú kategóriu súborov vedomostí, zručností, postojov a hodnotovej orientácie osobnosti, ktoré potrebuje každý človek k svojmu osobnému rozvoju, sociálnemu začleneniu, k aktívnemu občianstvu a k permanentnému celoživotnému vzdelávaniu. Stratégiami výchovno-vzdelávacej činnosti (VVČ) sú spoločné výchovno-vzdelávacie *postupy, metódy, zásady* alebo *pravidlá*, ktorými vychovávateľa vedú deti k získavaniu alebo rozvoju stanovených kompetencií (Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach, 2009)

Ako vychovávateľka som v školskom klube detí jedným z rozhodujúcich činiteľov vo výchove. Disponujem Mojimi pozitívnymi hodnotami je zaiste vysoká miera empatie, prirodzená ľudskosť, schopnosť s deťmi efektívne jednať – deti sú pre mňa partnermi, mám organizačné schopnosti a rozvíjam ich, dokážem navodiť a motivovať činnosť, schopnosť byť neustále v interakcii s deťmi, viem vytvoriť v skupine detí priaznivú sociálnu klímu, hrať sa s nimi, v činnostiach a pri ich hodnotení vyhľadávam a vyzdvihujem kladné momenty, prinášam radosť a povzbudenie, zmysel pre humor, vybranými aktivitami v deťoch vzbudzujem záujem o činnosť, podporujem ich sebavedomie a rozvíjam pozitívne stránky ich osobnosti.

Štýl výchovy je spôsob, akým učiteľ, resp. vychovávateľ pristupuje k dieťaťu, ako sa snaží pôsobiť na jeho názory a postoje a aký má k nemu vzťah.

2.1 Metódy výchovy využívané v ŠKD

Medzi *výchovné metódy* najčastejšie využívané v našom školskom klube detí patria:

Rozhovor, diskusia, komunikácia v kruhu - sú dôležitým predpokladom získania nových poznatkov. Cielený dialóg predpokladá určité sociálne zručnosti a postoje (ochota pomáhať druhým, neskákať do reči, vypočuť si druhého).

Zážitkové metódy ako aktivity založené na vnímaní predmetov, prírody a manipulácii s nimi, interakcia s osobami, vnímanie situácií.

Práca vo dvojici, v skupine - učí participovať na spoločnej úlohe, zodpovednosti za spoločnú činnosť, rozvíja sociálne zručnosti potrebné pre život v spoločnosti.

Hra - aktivizuje celú osobnosť dieťaťa, rozvíja psychické procesy ako pamäť, predstavivosť, pozornosť, myslenie, reč. Rozvíja a kultivuje city žiaka, podporuje efektívne emocionálne učenie zážitkom, prehľbuje sebazpoznanie, posilňuje sebadôveru, umožňuje sociálne učenie, pripravuje na rôzne sociálne funkcie, motivuje, rozvíja záujmy, uspokojuje, vedie k samostatnosti a tvorivosti v konaní, podporuje učenie senzomotorické (potláča verbálne), má významný relaxačný účinok.

Didaktické hry - sú spojením detskej hry a vyučovania, obohacujú, prehľbujú a skvalitňujú vedomosti získané vo vyučovaní. V hrách sa spája myslenie s poznaním, rečou a činnosťou, čo napomáha rozvoju psychiky.

Hranie rolí - je to zadaná situácia a roly, ktoré majú deti hrať. Je užitočným nástrojom pri rozvíjaní morálneho úsudku, rozhodovania, riešenia konfliktov a pod. Nemá vopred pripravený scenár.

Scénky - ich cieľom je rozvoj komunikácie alebo precvičovanie istého modelu správania. Pedagogický účinok scénky je tým väčší, čím viac priestoru pre tvorivosť žiakov poskytuje výber témy, improvizácia. Scenár a dej sú vopred pripravené.

Medzi výchovné metódy zaraďuje v školskom klube detí aj *špeciálne metódy etickej výchovy*, ktoré možno uplatniť vo výchove mimo vyučovania. Sú nimi:

Učenie posilňovaním žiaduceho správania - najdôležitejším posilnením pre dieťa je pozornosť, ktorú vychovávateľ venuje jeho osobe a jeho správaniu, týka sa najmä detí, ktorým sa dostáva málo pozornosti v rodine;

Učenie disciplinovaním - pod klasickým disciplinovaním rozumieme zakazovanie, trestanie, obmedzovanie, ktoré prinášajú negatívne zážitky. Vhodným spôsobom disciplinovania je indukčná disciplína, t. j. jednoduché upozornenie dieťaťa na dôsledky jeho správania.

Výchova a vzdelávanie v školskom klube detí prebieha najmä vlastnou činnosťou detí, ich komunikáciou s okolím a získavaním vlastných skúseností. Všetko je založené na priamych zážitkoch z činností, ktoré vychádzajú čiastočne z individuálnej voľby, detskej zvedavosti, potreby zamestnávať sa a hrať sa s ostatnými. Ide o postupné prijímanie a zvnútorňovanie nacvičovanej zručnosti, ktoré smeruje k danej hodnote. Z pohľadu dieťaťa nižších ročníkov základnej školy majú prevažne podobu **hry**, ktorá pre dieťa mladšieho školského veku vytvára prirodzené prostredie. Z hľadiska výchovy k prosociálnosti sú zaujímavé najmä hry, ktoré sú spojené predovšetkým s etickými hodnotami (Ivanová, Kopinová, Líšková, 2005 s. 29). V tomto zmysle možno hru považovať za prioritnú **zážitkovú metódu**.

2.2 Prosociálne aktivity, hra

Hra je dôležitou súčasťou ľudského života. Považujem ju za samozrejmu súčasť nášho života. Je to prirodzený prostriedok na výchovu vôle, charakteru, rozvoj rozumových schopností dieťaťa, rozvoj reči, myslenia a fantázie. Hry sú aj súčasťou všetkých činností vo výchove mimo vyučovania. V školskom klube detí, kde pôsobím ako vychovávateľka je hra najdôležitejšou činnosťou.

V tejto práci prezentujem prosociálne aktivity, resp. hry a moje skúsenosti pri aplikácii hier v školskom klube detí v rámci výchovy k prosociálnemu správaniu a to v tematických celkoch: Spolupráca, pomoc, darovanie, delenie sa, prosociálnosť v osobných vzťahoch a komplexná prosociálnosť, ktoré sú cieľovou rovinou prosociálnej výchovy a dávajú zmysel všetkým spomínaným predchádzajúcim témam. V týchto témach sú hry zamerané na utváranie kooperatívneho správania, nezištnej pomoci iným a uspokojenie z tejto činnosti.

V školskom klube detí chápeme prosociálne správanie ako správanie, ktoré je výsledkom učenia sa prostredníctvom prosociálnych aktivít, ako správanie, ktoré má byť na úžitok druhej osobe, skupine ľudí alebo sociálnemu cieľu bez toho, že by sa za to očakávala odmena. K tomu, aby sa dieťa správalo sociálne pozitívne, treba, aby chápalo potreby, túžby alebo ciele iného.

K dôležitým podmienkam na dosiahnutie hlavného i čiastkových cieľov prosociálnej výchovy v našom školskom klube patrí dodržiavanie optimálneho metodického postupu pri realizovaní jednotlivých aktivít (hier). Prosociálne aktivity sú vhodnou príležitosťou učenia sa v najširšom zmysle, počnúc manuálnymi zručnosťami až po učenie sa sociálnym zručnostiam a prosociálnosti kde poznávanie prebieha nenásilne a spontánne, mobilizuje aktivitu dieťaťa. Z hľadiska výchovy k prosociálnosti ide najmä o hry, ktoré sú spojené predovšetkým s etickými hodnotami.

2.3 Námety hier pri výchove k prosociálnemu správaniu v ŠKD

Hry, ktoré prezentujem som zaradila do tematického celku etickej výchovy. Usporiadala som ich do štruktúry výchovnej jednotky a preto sú veľmi zrozumiteľné a prehľadné. Obsahujú metodický postup t.j. Úvod - motiváciu, Hlavnú časť - priebeh hry a Záver - reflexiu a transfer. V časti, ktoré sú označené ako odporúčam, ponúkam osobitné spôsoby práce, ktoré boli v praxi osvedčené, je preto vhodné ich takto realizovať. Verím, že hry pomôžu mnohým kolegom v ich výchovnej práci s deťmi mladšieho školského veku.

Tematický celok: Ľudská dôstojnosť a sebaúcta

V tomto tematickom celku sa prostredníctvom hry deti učia spoznávať svoje silné a slabé stránky, vážiť si seba samého, svoju individualitu. Hra vytvára základy sebaúcty a ľudskej dôstojnosti.

Toto som JA

Výchovný cieľ: Opísať svoje kladné a záporné vlastnosti. Kresliť svoju osobu. Pracovať spoločne.

Tematická oblasť výchovy: Pracovno-technická

Výchovno-vzdelávacia činnosť: Oddychová

Pedagogické stratégie:

-metódy: motivácia, rozprávanie, spoločné kreslenie a dotváranie

-formy: skupinová - sedenie v kruhu, spoločné kreslenie

Priestorové podmienky: trieda, herňa

účastníci: 6 - 10 –ročné deti ZŠ

Čas: 20 – 25 minút

Pomôcky: Veľký baliaci papier, farbičky, fixky

Stručný popis hry: Po rozhovore detí o sebe a iných pri sedení v spoločnom kruhu som spolu s deťmi na túto aktivitu pripravila veľký baliaci papier, resp. viacero hárkov kancelárskych papierov pospájaním lepiacou páskov z druhej strany. V príprave na hru som mala možnosť sledovať aktivitu detí, ochotu, vzájomnú pomoc. Papier deti použili na spoločné kreslenie na tému Toto som Ja. Touto hrou sme rozvíjali zmysel pre vzájomný rešpekt, dohodu, toleranciu, hľadanie kompromisu pri spoločnom kreslení.

Metodický postup: Každú prosociálnu aktivitu som začínala spoločným sedením v kruhu. V tejto pozíci nadobudli deti podľa pravidiel, ktoré si pred začatím hry zakaždým pripomínali istotu, že sú rovnako dôležité, neskáču druhému do reči, vypočujú si jeden druhého, že každý môže povedať čo si o úlohe, ktorú dostane myslí, že nikoho neurážame, že každý dostane možnosť sa vyjadriť a že pri práci v skupinách sa všetci zapájajú.

ÚVOD:

Motivácia: Dnes sa budeme rozprávať na tému *Toto som ja*. Posadajme si všetci spoločne do jedného kruhu tak, aby sme na seba navzájom videli. Všetci sa utíšia a hovoriť o sebe bude vždy len jeden. Čo podľa teba druhého zaujme práve na tebe? Aký si človek? Opíš svoju osobu. Si pekný? Si múdry? Si priateľský? Ako by si ohodnotil sám seba vo vzťahoch? Si priateľský? Pomáhaš druhým rád? Ako? Myslíš, že to, čo o sebe povieš vidí vždy aj ten druhý? ... Myslíš, že to čo o sebe povedal je tak ako hovorí? Ako ho vidíš ty?

Odporúčam: Dať možnosť každému, kto má záujem o sebe niečo povedať dostatok času tak, aby pritom nebol rušený inými deťmi, nebol zosmiešňovaný zato, čo o sebe hovorí, neprotirečil mu preto, lebo ho vidí inak a poďakovať mu zato, že bol dosť odvážny vystúpiť a vyjadriť sa k spoločnej téme, ktorá je pre mnohých a to nielen deti veľmi náročná.

HLAVNÁ ČASŤ:

Priebeh hry: Deťom som dala možnosť prejavíť sa ako umelci. Ich úlohou bolo vyjadriť seba, svoje vedomosti o sebe, to akí sú, ako svoju osobu pociťujú. Vyjadrovali svoje klady aj zápory, ktoré prezrádzajú ich samých. Zobrazovali svoju osobnosť. Použiť veľký papier dostal možnosť každý, bol dostatočne veľký.

Odporúčam: Pri lepení kancelárskych papierov dopredu zvoliť postup 2-4 deti, ktoré sa dohodnú, že svoje papiere prilepia k ostatným až po zobrazení svojej osoby vo štvorici (trojici, dvojici) kvôli spoločnému priestoru pri kreslení. Vyhneme sa tým nechote zobrazovať seba na spoločný veľký papier, lebo niekto nemá pre seba dostatočnú pohodu pri kreslení, resp. iný ho vytláča, alebo mu zasahuje do vyhradeného priestoru.

Deti som usadila k pripraveným stolom (dve spojené lavice) tak, aby mal každý prístup k svojmu papieru. Aj keď sú papiere zlepené do väčšieho hárku každý má to svoje miesto na kreslenie seba. Nechala som možnosť deťom, aby sa dohodli, takto sa naučia vychádzať si v ústrety. Sledovala som, kto sa kedy uhne, aby ten druhý vedel nakresliť do obrázka to, čo potrebuje.

Odporúčam: Všímať si deti, ich prejavy tolerancie, ústupčivosť, ochotu spolupracovať pri spoločnej práci. Počas kreslenia chválime deti za každý pozitívny prejav a pripomíname tému Toto som Ja a spoločné rozhovory v kruhu, ktoré deti nabudili k tomu, aby sa zamýšľali nad svojou osobou a skúsili zobraziť seba tak, ako sa vidia samé.

Obrázok 1 Delenie sa o priestor, tolerancia

Prameň: vlastný návrh

ZÁVER: Všetky práce deti zlepili páskou z druhej strany dokopy a vytvorili tak veľký plagát, ktorý sme spoločne dotvorili nápisom Toto som ja. Hodnotíme prácu jednotlivcov v ich skupine, to ako sa deti k sebe správali počas spoločného kreslenia. Usadíme deti opäť do kruhu a do stredu kruhu umiestnime ich spoločnú prácu, veľký pospájaný papier, na ktorom sú všetky deti z oddelenia zobrazené podľa nich samých.

Reflexia:

Páčila sa ti táto aktivita?

Vieš teraz opísať svoju postavu na papieri?

Ako si sa zobrazil?

Vieš nájsť svojho kamaráta podľa toho ako sa sám zobrazil?

Čo by si k jeho postave ešte dokreslil? Prečo?

Transfer: Poznáš také povolanie, kde spolu musia ľudia pracovať spoločne? Aké povolanie vykonáva tvoj otec, mama?

Odporúčam: Pri reflexii, ktorú považujem za veľmi dôležitú časť po skončení hry, nechať deti vyjadrovať sa k ich spoločnej aj individuálnej činnosti, aké mali pocity pri kreslení svojej postavy, či pri spoločnom kreslení dokázali vyjsť v ústrety druhému... Je pritom dôležité sledovať či sa prejavujú priateľsky a neskáču si do reči, či nedochádza k vyvyšovaniu sa nad druhého. Zasahovať do výstupu dieťaťa a korigovať ho tak, aby sa zachovala príjemná atmosféra. V rámci hodnotenia voliť slovnú pochvalu za toleranciu v skupine, ale aj pochvalu jednotlivcov za viditeľné prejavy priateľstva k druhému. Nevynechať ani drobné odmeny pre všetkých ako sú nálepky na ruku, alebo mini obrázky za dokončenie aktivity. Výsledný plagát *Toto som ja* vyvesiť na viditeľné miesto (nástenku v triede, chodba školy), ktorý je vhodné prezentovať ako konkrétne oddelenie ŠKD.

Pri prezentovaní plagátu na chodbe som vyzdvihla prácu detí a pripomenula, že v tomto oddelení je veľa šikovných a kamarátskych detí.

Tematický celok: Reálne a zobrazené vzory

Prostredníctvom hry môžeme deťom pomôcť orientovať sa v modeloch správania, rozpoznať negatívne a pozitívne správanie, vychovávať kritického diváka.

Nová planéta

Výchovný cieľ: Predvádzať pohyb planét na obežnej dráhe. Prejaviť toleranciu prijatím druhého. Pohybovať sa netradične, v hre.

Tematická oblasť výchovy: Prírodovedno-environmentálna

Výchovno-vzdelávacia činnosť: Rekreačná

Pedagogické stratégie:

-metódy: motivácia, rozprávanie, pohybová hra, rozhovor

-formy: individuálna, skupinová

Priestorové podmienky: školský dvor, telocvičňa

účastníci: 6 - 10 –ročné deti ZŠ

Čas: 20 minút

Pomôcky: kriedy

Stručný popis hry: Podstatou tejto hry je prijatie nového člena (planéty). Deti sediac v kruhu sa spočiatku rozprávajú o žití na Zemi – našej planéte. Prečo je možné žiť len na našej planéte a na ostatných v slnečnej sústave nie. Hovoria o tom, aké živočíchy a rastliny tam sú, prečo si myslia, že je to dobré, prečo nie. Nová planéta o chvíľu priletí

do našej sústavy planét a nesie o sebe správu. Aká je? Prečo sa chystá priletieť? Oстане? Kedy odletí? Prečo? Zaujímajú nás otázky zmyslu života, dôležitosti vecí okolo nás, dôležitosti nás samých, našich činov a činov iných ľudí.

Metodický postup:

ÚVOD:

Motivácia: Deti, iste sa niekedy zaujímali o to, prečo je život možný iba na našej planéte Zem. Viete, prečo je to tak? (voda, atmosféra, teplota). Vieš vymenovať všetky planéty našej slnečnej sústavy? Prečo na iných planétach nemôžu žiť ľudia? (podmienky pre život). Ako nazývame ľudí žijúcich na Zemi? (pozemšťania). Navrhni, ako by sa volali bytosti podobné ľuďom, keby pochádzali z Marsu (marťania), z Venuše (venušania), Jupiteru (Jupíkovia, Jupiterčania), Saturnu (Saturania).

Vráťme sa ale k pozemšťanom. Skús podať správy z našej planéty obyvateľovi inej planéty. Čo by si im povedal o ľuďoch? Akí sú? Čo robia, Aké sú to bytosti? Sú priateľskí, alebo nenávistní? Hovoria si navzájom pravdu alebo si klamú? Bijú sa medzi sebou často alebo si vždy pomáhajú?

Odporúčam: Nechať deti hovoriť po jednom o tom, čo vedia o ľuďoch, ako ich vnímajú, čo doteraz počuli, videli, zažili. Aké majú doterajšie informácie o tom, akí ľudia k sebe dokážu byť.

HLAVNÁ ČASŤ:

Priebeh hry: V hre som nadviazala na motiváciu o planétach a bytostiach na nej žijúcich. Na školskom dvore som deťom navrhla hru na planéty obiehajúce okolo slnka. Oslovené deti sa hneď zapojili do hry a predstavovali planéty.

Poznámka. Slnečnú sústavu si spolu s deťmi vytvoríme nakreslením slnka a obežných dráh na asfalt na školskom dvore. Deti pracujú podľa inštrukcií. Osem detí predstavuje osem planét.

Zadávala som deťom niekoľko inštrukcií:

1. Postavte sa na svoje obežné dráhy. Zahrajte sa na planéty slnečnej sústavy.
2. Predved'te obiehanie planét okolo slnka. Nezabudnite, že každá planéta má svoju vlastnú obežnú dráhu a preto sa žiadna z planét nezrazí s tou ďalšou. Planéty, nastúpte na svoje dráhy a po zatlieskaní začnite obiehať.

Deti predvádzajú obiehanie planét okolo slnka, musia byť pritom veľmi opatrné a pozorné, aby do seba navzájom nevrátili.

Zrazu prilieta ďalšia – nová planéta do vytvorenej slnečnej sústavy. Do všetkých naráža, neberie ohľady na žiadnu z nich.

3. Prilieta planéta Ochechula. Prijmite ju medzi seba!

Chvíľu som nechala novú planétu chaoticky pobeť a narážať do iných.

4. Stop! Planéty zastavte sa!

Opýtala som sa novej planéty na meno.

5. Povedz svoje meno a čo prinášaš!

- Som planéta Ochechula a prinášam klamstvo, ale aj dobro, lásku, pochopenie. Ešte prinášam aj bitky, vojny ale aj pomoc a darčeky.

6. Naša sústava planét nemôže dovoliť zlo iba dobro. Preto ťa nemôže medzi seba prijať. Ale ak sa vzdáš vlastností, ktoré spôsobujú zlo, bolesť a smútok, nechajú ťa tu.

7. Povedz, čo prinášaš?

- Prinášam lásku, darčeky, dobroprajnosť, priateľstvo, objatie, ...

8. Môže medzi vami teraz nová planéta zostať?

Následne deti súhlasili a nová planéta si nakreslila kriedou svoju obežnú dráhu a pridala sa k ostatným. Potom obiehala okolo slnka a v slnečnej sústave bolo deväť planét, ktoré sa správali k sebe ohľaduplne.

ZÁVER: Vzhľadom nato, že hra prebiehala na školskom dvore som tentokrát volila kruh v stoji a nie sedenie ako je po skončení hier v prosociálnych aktivitách zvykom. V hre som hodnotila toleranciu, ohľaduplnosť jednotlivcov, súdržnosť skupiny (sústavy planét). Pripomenula som, že dobro sa oplatí pestovať v každom z nás, pretože sa nám to vráti. Zlé vlastnosti sa dajú zmeniť.

Reflexia:

Páčila sa ti táto hra?

Čo bolo na hre zaujímavé?

Ako si sa musel pohybovať po obežnej dráhe?

Dalo by sa pohybovať aj inak? Čo by to spôsobilo?

Prečo je dôležité dbať aj na ostatných?

Myslíš, že by neopatrné správanie mohlo spôsobiť škody? Aké?

Odporúčam: Vysvetliť deťom, že veľa krát aj medzi nami sú aj takí, ktorí klamú, bijú sa, nechcú sa prispôbiť pravidlám. Spôsobuje to neraz veľké škody nielen jemu, ale aj iným. Tiež, že existuje obojstranná dohoda, dodržiavanie pravidiel, šanca od druhých, ktoré v spoločnosti nesmú chýbať.

Transfer: Ktoré z vlastností musela planéta nechať mimo našu sústavu? Bolo to tak lepšie pre všetkých? Povedz aspoň tri dôvody, prečo je klamstvo škodlivé aj pre ostatných. Môže sa klamár alebo bitkár zmeniť? Ako sa to dá?

Úzka lavička

Výchovný cieľ: Prejaviť sa nápomocne. Pohybovať sa bezpečne v sťažených podmienkach.

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko-vedná

Výchovno-vzdelávacia činnosť: Rekreačná

Pedagogické stratégie:

-metódy: Motivácia, rozhovor, hra

-formy: Skupinová - sedenie v kruhu, menšie skupiny

Priestorové podmienky: Školský dvor

účastníci: 6 - 10-ročné deti ZŠ

Čas: 20 - 25 minút

Pomôcky: kriedy, šatka

Stručný popis hry: Hra spočíva v tom, že sa deti snažia dostať z jedného brehu na druhý. Môžu to však urobiť len tak, že nestúpia vedľa lavičky. Lavičku predstavuje tenká čiara namalovaná kriedou na zemi. Za pomoci blízkej osoby sa snažia čo najskôr preliezť cez lavičku. Avšak ten, kto stúpi vedľa, musí sa so svojou skupinou vrátiť na začiatok. Hrou sa precvičuje trpezlivosť, zodpovednosť za druhého.

Metodický postup: Pred samotným začatím hry som deti usadila do kruhu, aby sme sa mohli porozprávať na tému pomoc druhému.

ÚVOD:

Motivácia: Predstav si situáciu, že ideš zo školy domov a pred tebou spadne na zem spolužiačka. Čo urobíš? Pomôžeš jej? Budeš sa tváriť, že sa ťa to netýka? Ako by sa zachovali iní, keby si spadol ty? Porozprávaj nám, či si zažil situáciu, kedy od teba niekto žiadal pomoc. Je dôležité pomáhať si navzájom? Prečo? Aké by to bolo, keby si požiadal iného o pomoc a on by to nechcel urobiť? Stalo sa ti to už niekedy?

HLAVNÁ ČASŤ:

Priebeh hry: Na školskom dvore som deti rozdelila do troch skupín po šesť. Vždy celá skupina mala za úlohu previesť po klukatej čiare jedného hráča, dieťa v núdzi, ktoré potrebuje pomoc. Nevie sa dostať samo na druhú stranu, pretože lavička je veľmi úzka a hrozí, že spadne do priepasti. Keď hráč za pomoci prejde na druhú stranu bezpečne, všetci sa vrátia a vymenia si úlohy.

Odporúčam: Pri rozdeľovaní do skupín myslieť na priateľské vzťahy medzi deťmi a nechať, nech sa deti do skupín rozdelia samé. Samozrejme ak nejde práve o iné ciele pri rozdeľovaní. Dohliadnuť na to, aby si úlohu prechádzajúceho cez lavičku vyskúšal každý zo skupiny, tiež úlohu pomáhajúceho.

Obrázok 2 Vzájomná pomoc

Prameň: vlastný návrh

Hru som neskôr obmenila tak, že som zaviazala prechádzajúcemu oči. Neskôr som na zem namaľovala kriedou inú, kľukatejšiu čiaru. Pripomenula som, že dôležité je, aby po lavičke na druhú stranu prešiel hráč spolu s ostatnými v jeho skupine, lebo sám to nedokáže a je na ich pomoc odkázaný.

ZÁVER: Vzhľadom na to, že som hru realizovala na školskom dvore, využila som sedenie v kruhu pri reflexii na dekách. Táto aktivita sa deťom veľmi páčila, spolupráca viacerých členov nepotvrdila moje počiatočné obavy, že deti počas hry stratia trpezlivosť a z hry odstúpia. Naopak, hra bola úspešná aj v tom smere, že deti pomoc druhého ocenili, očakávali, že ich členovia im pomôžu.

Reflexia:

Páčila sa ti táto hra?

Čím bola pre teba zaujímavá?

Myslíš, že bez pomoci druhého by sa ti podarilo prejsť na druhú stranu?

Bola by aj potom hra tak zaujímavá?

Transfer: Videl si už vo svojom blízkom okolí niekoho, kto bol odkázaný na pomoc druhého, lebo sám by si nedokázal pomôcť? Bol si niekedy v situácii, že sa ti problém riešil ľahšie za pomoci druhého ako samému?

Tematický celok: Otvorená komunikácia

Hra je zameraná na osvojenie základných spôsobilostí verbálnej a neverbálnej komunikácie. Prostredníctvom nej sa deti učia používať základné komunikačné zručnosti v medzilidských vzťahoch, môžu pomáhať pri vytváraní základov aktívneho počúvania. Buduje medzi deťmi priateľský a srdečný prosociálny vzťah.

Začarovaný autobus

Výchovný cieľ: Komunikovať neverbálne aj verbálne. Prejaviť sa empaticky. Predvádzať rôzne emócie gestami, mimikou.

Tematická oblasť výchovy: Esteticko-výchovná

Výchovno-vzdelávacia činnosť: Oddychová

Pedagogické stratégie:

-metódy: motivácia, hra, predvádzanie, rozhovor

-formy: skupinová – sedenie v kruhu, individuálna, skupinová

Priestorové podmienky: trieda, herňa

účastníci: 6 - 10 –ročné deti ZŠ

Čas: 15 minút

Pomôcky: žiadne

Stručný popis hry: V tejto hre je podstatou neverbálne medzi sebou komunikovať a prejavovať tak rôzne stavy, pocity. V imaginárnom autobuse, do ktorého deti postupne nastupujú sa často menia nálady. Vodič po nastúpení pasažiera zatvorí dvere autobusu, chvíľu napodobňuje zvuky idúceho vozidla a po zatrúbení sa v autobuse začnú diať čudné veci. Posledný nastúpený pasažier sa obráti k ostatným a urobí grimasu. Ostatní

sa snažia napodobniť jeho grimasu a postupne sa všetci tvária ako on. Podobne pokračuje hra ďalej.

Hrou som rozvíjala verbálnu aj neverbálnu komunikáciu, fantázie a pozorovacie schopnosti.

Metodický postup:

ÚVOD:

Motivácia: Posadáme si do kruhu a porozprávame sa teraz o tom, aké je to, keď stretne na ulici rôznych ľudí. Vieme na prvý pohľad zistiť o ľuďoch akí sú? Koľko času potrebujeme na to, aby sme ich lepšie spoznali? A čo vy? Viete o sebe povedať akí ste? Si veselý človek alebo smutný? Si na verejnosti slušný? Čo to znamená byť slušným? Si zdvorilý k starším, rodičom, učiteľom?

HLAVNÁ ČASŤ:

Priebeh hry: Hru som navodila predstavou, že pred našu školu pristavil autobus. Nie však obyčajný, ale veľmi zvláštny. Keď doň niekto nastúpi, budú sa diať zvláštne veci...

Jedno dieťa som zvolila za vodiča autobusu. Dostalo za úlohu predvádzať šoférovanie. Ostatní boli pasažieri, ktorí postupne po jednom pristupovali. Ako druhý pasažier som vstúpila do autobusu ja. Vodič za každým pasažierom zatvoril dvere, on jediný mohol vydávať zvuky a napodobňovať zatváranie, ovtáranie dverí, trúbku. Pre ostatných platilo to, že nevydávajú žiadne zvuky, iba sa snažia napodobniť výraz tváre či pohyb posledného nastúpeného. Po zaznení zvuku trúbky sa začne meniť nálada v autobuse.

Po krátkych inštrukciách som začala hrať svoju rolu a nastúpila do autobusu.

Ako druhá v poradí som predviedla veľmi výrazný smiech pantomímou (gestami, mimikou a bez zvuku) a pozrela pritom na cestujúceho, ktorý už v autobuse bol. Ten začal okamžite predvádzať to isté a už sme sa v autobuse viezli ako dvaja veľmi veselí ľudia.

Ďalšou inštrukciou bolo, že nasledujúci pasažier musí po nastúpení do autobusu zmeniť náladu všetkých ostatných. Po nastúpení a zatrúbení sa cestujúci začal so všetkými objímať. Ostatní sa k nemu pridali a objímali sa všetci navzájom.

Hra pokračovala nastupovaním ďalších cestujúcich, ktorí sa po zaznení trúbky začali napodobňovať v správaní a takto sa v autobuse zakaždým menila nálada.

Ako ďalšiu možnosť hry som zvolila to, aby mohli deti v autobuse vydávať aj zvuky. Potom aj hlasné kýchnutie, pískanie, napodobňovanie zvukov zvierat a iné ostatní opakoavli.

ZÁVER: Vyzvala som deti, aby sa vrátili do spoločného kruhu, kde sme sa všetci porozprávali na tému Akí sme a čo na to ostatní. Vychádzala som z toho, čo všetko nás v živote ovplyvňuje a že jednou z týchto vecí je aj správanie druhých ľudí. Nakoľko podliehame nášmu okoliu a prostrediu v ktorom žijeme? Sú oblasti, kde sa ľudia nemajú prečo smiať, je tam veľká bieda, utrpenie a preto sú tam všetci smutní. Ale niekde inde majú všetkého dostatok a tak sú šťastní, smejú sa.

V závere som celkovo zhodnotila hru kladne, chválila som deti za to, že sa zapojili, ale aj zato, že sa chceli podeliť o skúsenosti zo svojho života.

Reflexia:

Ako sa ti táto hra páčila?

Čo bolo na hre lákavé?

Dokázal si začarovať druhých svojou náladou?

Dokázal si napodobniť náladu cestujúceho?

Bolo to náročné?

Transfer: Človeka tvorí jeho prostredie. Vieš čo to znamená? Z akého prostredia pochádzaš ty? Sú tam ľudia priateľskí? Myslíš, že aj ty si preto priateľský?

Tematický celok: Rodina, v ktorej žijem

Hry zaradené do tohto tematického celku rozvíjajú základné komunikačné zručnosti v medziľudských vzťahoch. Odporúčajú sa realizovať v témach zameraných na vlastnú rodinu, domov, vlastné zážitky, rozprávanie o domove, prejavy úcty k ľuďom, deľba práce v rodine, problémy v rodine, vlastná pomoc v rodine.

Rodinky

Výchovný cieľ: Počúvať pozorne. Rešpektovať sa navzájom. Reagovať na meno pohybom.

Tematická oblasť výchovy: Spoločensko-vedná

Výchovno-vzdelávacia činnosť: Oddychová

Pedagogické stratégie:

-metódy: motivácia, rozhovor, pohybová hra

-formy: skupinová - sedenie v kruhu, menšie skupiny tvoriace rodinky

Priestorové podmienky: trieda, herňa

účastníci: 6 - 10 –ročné deti ZŠ

Čas: 15 - 20 minút

Pomôcky: Stoličky

Stručný popis hry: Pohybová hra na rodinky spočíva v rozdelení detí do troch skupín po šesť detí, ktoré sedia na stoličkách v rade za sebou. Vychovávateľka rozpráva vymyslený príbeh o tom, ako tri rodinky nakupovali v obchodnom dome a zastavovali sa postupne v rôznych oddeleniach. Pri vyslovení mena niektorého z členov rodinky sa konkrétna osoba postaví zo stoličky a obíde celú supinu svojej rodiny. Podstatou je rýchla reakcia na svoje meno aj člena rodiny v rýchlom slede udalostí v deji príbehu. V tejto hre je základom rozvíjanie a utváranie pozitívneho vzťahu k blízkym osobám. Rozvíjanie zmyslu pre vzájomný rešpekt, dohodu, toleranciu.

Metodický postup: Pri sedení v kruhu som sa spočiatku predstavila v roli matky, ktorá oznamuje svojim deťom (sediacim v kruhu), že sa chystajú spoločne na návštevu k jej sestre, lebo sa bude konať oslava.

ÚVOD:

Motivácia: Deti moje, dnes bude oslava narodenín mojej sestry Lucie. Pozvala nás všetkých k nej domov a ja by som od vás chcela, aby ste mi každý z vás navrhli, čo dôležité by som jej mohla podarovať. Iste by sa potešila zo všetkého, čo je podarované z lásky.

Navrhla som postupne niekoľko darčiekov a čakala reakcie detí na ne. Následne som kládla otázky.

Napríklad:

1. Rozmýšľala som nad zásterkou do kuchyne.

Myslíte, že by ju to potešilo?

Prečo si to myslíš?

Je to vhodné pre ženu, ktorá rada vyvára dobroty?

2. Teraz mi tak napadlo, že by bolo vhodné, aby dostala smradľavý syr.

Myslíš, že je to vhodný darček na oslavu?

Prečo nie?

3. Myslím, že do obývačky by som jej mohla dať z lásky nainštalovať kolotoč. Len neviem, či by ju to vôbec potešilo...

4. Keď prídem k svojej sestre, veľmi silno ju objímam a dám jej bozk na líčko.

Viem, že sa veľmi poteší.

Kto si to ešte myslíš?

5. Čo navrhuješ pre svoju tetu ty?

Prečo je to, čo si navrhol, dobrý darček?

Odporúčam: Dať priestor každému z detí, aby sa vyjadrilo a navrhlo úprimne vhodný darček pre maminu sestru. Pripomíname deťom, že to, čo chceme darovať druhému, musí byť úprimné, od srdca, najlepšie to, čo by iste potešilo nás samých.

Deti sa postupne vyjadrujú, rozmýšľajú o téme oslava, ich blízky, rodina, dary, súrodenci, čo dostane jedináčik a od koho, prečo je dobré, keď máme okolo seba ľudí, ktorí nás chcú potešiť. Zdôrazňujeme potrebu rodiny, úlohy jej členov a dôležitosť súdržnosti v rodine.

HLAVNÁ ČASŤ:

Priebeh hry: Navrhla som deťom zaujímavú hru na rodinky. Rozdelila som ich tri skupiny a určila ich mená, resp. mená rodín, ktoré skupiny predstavovali a to: rodinku Peškovcov, Meškovcov a Leškovcov.

Každá z rodín si poukladala stoličky v rade za sebou tak, že jej členovia sedeli postupne spredu dozadu v poradí: Otec, mama, syn, dcéra, bratranec, sesternica.

Vysvetlila som deťom, že teraz ich skupiny predstavujú rodiny a jednotliví jej členovia sú členmi rodín. Musia dobre počúvať príbeh, ktorý bude rozprávať a rýchlo reagovať tak, že sa postaví len konkrétny člen, ktorého v príbehu započujú.

Odporúčam: Rozdeľovať deti do skupín podľa dohody s vychovávateľkou, buď podľa stavu chlapcov a dievčat v triede (oddelení), ktorí budú predstavovať členov rodiny, alebo losovaním. Vybraní členovia pomenovanej rodinky si potom chystajú stoličky na hru samy, posadia sa podľa zadania (hierarchie) a čakajú. Vychovávateľka vysvetlí deťom spôsob hry nasledovne: Budem rozprávať príbeh o troch rodinkách na nákupe. Vždy, keď budete počuť meno a člena nejakej rodinky, postaví sa presne len ten člen a obehne celú svoju rodinku dookola. Potom si sadne na svoje miesto. Každý dobre počúva, aby mu neuniklo jeho meno.

Rozprávala som tento príbeh:

1. Dnes sa v supermarkete stretli tri rodinky, Meškovci, Leškovci a Peškovci.

Odporúčam: Počkať, kým sa postaví konkrétny člen rodiny a obehne okolo svojej rodinky. Sledovať, či sa zo stoličiek zodvihli všetci, lebo nebol spomenutý žiaden konkrétny člen rodiny. Ak deti hru pochopili správne, začnú sa naháňať zrazu všetci okolo svojich rodiniek. Zo začiatku môže byť hra na prvý pohľad chaotická, ale vyvolá príjemnú atmosféru práve veľkým zmätkom, pobehovaním a hľadaním svojich členov. Táto časť však trvá veľmi krátko, slúži skôr na správne vyštartovanie do hry. Deti je dôležité hneď upokojiť a vrátiť na miesta.

2. Pri pulte s pečivom si vložil do košíka päť rožkov otec Peško.

3. V oddelení hračiek sa zastavila sestra Mešková.

4. Potom v elektre kúpil tuškové baterky brat Leško.

5. Pri pulte smäsom sa na kuracie rezne opýtala mamka Mešková.

Podobne hra pokračuje ďalej. Neskôr som jej dodala súťaživý charakter tým, že jednotliví členovia postupne z hry vypadli, keď sa pomýlili pri reakcii na ich meno alebo člena.

Obrázok 3 Súdržnosť, spolupráca

Prameň: vlastný návrh

Zmysel tejto prosociálnej aktivity vidím aj v dobrom počúvaní a sústredení tak, aby každý člen počul správne svoje meno, keďže sa mená rodiniek dost' foneticky podobajú a jediný rozdiel v ich menách je začiatočná hláska.

Ak sa ale pomýli niektorý z členov, resp. sa postaví a chce obehnúť svoju rodinku iný člen, vtedy vypadáva z hry. Víťazí a je v hre najúspešnejšia tá rodinka, ktorá si udrží najviac svojich členov až do skončenia hry.

Hru som ukončila priateľským gestom:

6. Nakoniec sa na parkovisku pred nákupným centrom stretli všetky rodinky a zvitáli sa objatím.

ZÁVER: Hra so zameraním na rozvíjanie pozitívnych rodinných vzťahov láka svojou povahou k vzájomnej súdržnosti, najmä ak sa niektorý z členov rodinky pozabudne a ďalší jeho členovia mu pripomínajú, že obehovať má teraz on. Deťom som v závere vysvetlila, že aj keď sa hra zdala byť charakterom súťažná, jej zmyslom bolo dobre počúvať, hrať za svoju rodinu aj keď často lákala k čo najlepšiemu výkonu jeho členov. Zhodnotila som celkovú ochotu hrať sa, pochválila ich za aktivitu, ponúkla pokračovanie hry pri výmene jej členov, pripomenula, že sú tými, ktorí dobre počúvajú, majú dobrý postreh a rýchlo reagujú.

Reflexia:

Páčila sa vám táto aktivita?

Čo sa ti na nej páčilo najviac?

Ktorým členom rodiny si bol ty?

Koľko členov mala každá rodinka?

Myslíš, že je dobré mať veľkú rodinu?

Povedz, prečo bolo dôležité dobre počúvať?

Čo to znamenalo v tejto hre?

Transfer: Stalo sa ti už niekedy, že si si doma dobre nevypočul niekoho, kto od teba potreboval pomoc? Aké to malo následky? Ako si navzájom pomáhate?

Odporúčam: V reflexii prepojiť zažitú situáciu z hry s reálnym životom. Pripomenúť dôležitosť dobrých vzťahov v rodine, funkciu skutočnej rodiny aj to, prečo je dôležité vypočuť si druhého.

Hra s kockou

Výchovný cieľ: Komunikovať neverbálne. Hrať hru podľa pokynov. Predviesť rôzne situácie zo života.

Tematická oblasť výchovy: Esteticko-výchovná

Výchovno-vzdelávacia činnosť: Oddychová

Pedagogické stratégie:

-metódy: motivácia, hra, rozhovor

-formy: skupinová – sedenie v kruhu, individuálna, menšie skupiny

Priestorové podmienky: triedy, herňa,

účastníci: 6 - 10 –ročné deti ZŠ

Čas: 15 - 20 minút

Pomôcky: hracia kocka

Stručný popis hry: Hra spočíva v rýchлом zobrazení situácií podľa počtu bodiek na hracej kocke. Situácie sú dopredu určené a priradené číslu, ktoré súhlasí s počtom bodiek. Každý hráč zobrazuje situáciu sám, neverbálne. Ostatní – diváci hádajú, čo pantomímou ukazuje, predvádza.

Hra je zameraná na rozvíjanie predstavivosti, využitie neverbálnej komunikácie, rôzneho vyjadrovania.

Metodický postup:

ÚVOD:

Motivácia: Na začiatku som deti usadila v kruhu a rozprávala sa s nimi o tom, aké to je byť dieťaťom. Aký je rozdiel medzi dospelým a dieťaťom? Čo je na tom dobré, čo zlé? Prečo sa dospelí už toľko nehrajú? Prečo chodia do práce a prečo deti nie? Koľko času trávia s vami? Kde ty tráviš väčšinu času? Kde tvoji rodičia? Prečo je to tak?

HLAVNÁ ČASŤ:

Priebeh hry: S deťmi som sa zahrála hru s kockou. Podstatou hry je hádzanie kockou a podľa počtu bodov na kocke dieťa predvádza určenú situáciu. Ešte predtým som si spísala rôzne situácie, ktoré má vylosované dieťa predvádzať.

Podľa počtu bodov na kocke to boli:

- 1 - Rôzne povolania: lekár, učiteľ, športovec, stavbár, maliar,
- 2 - Úrazy a nehody: pošmyknutie, pád z výšky, topenie sa,
- 3 - Rôzne nálady: smutný, šťastný, roztržitý, nervózny, bojazlivý,
- 4 - Pohyby zvierat: plazenie hada, skákanie zajaca, túlenie mačky,
- 5 - Hra na hudobný nástroj: trúbenie na dychový nástroj, hra na klavíri, bubnovanie,
- 6 - Predvádzanie so zvukom: 1, 2, 3, 4, 5

Vždy jedno vylosované dieťa hodilo kockou a podľa počtu bodov si zvolilo jednu zo situácií, ktorú predviedlo. Výnimkou je číslo šesť, ktoré umožňuje hráčovi vydávať pri predvádzaní aj zvuky, pričom si môže vybrať ktorékoľvek číslo podľa bodov na kocke.

ZÁVER: Po skončení hry som deti opäť usadila do kruhu, aby sme si spoločne mohli rozobrať to, čo zažili, predviedli. Zhodnotila som ich schopnosť ukázať pantomímou rôzne situácie, pochválila schopnosť niektorých detí a že ich vyjadrili veľmi zrozumiteľne. U niektorých detí som zbadala nedostatočnú zručnosť vyjadrovať sa takýmto spôsobom. Keďže bola hra pre deti veľmi zaujímavá, po čase som ju obmenila a dovolila som predvádzať určené situácie vo dvojiciach. To spôsobilo dlhšiu komunikáciu medzi párami, pretože sa chceli dohovárať nahlas a potrebovali na to byť chvíľu mimo divákov, aby hru nepokazili a neprezradili sa.

Reflexia:

Páčila sa ti táto hra?

Čo bolo na nej zaujímavé?

Dokázal si splniť úlohu, ktorú si dostal?

Ktoré z čísel sa najťažšie predviedlo?

Navrhni ďalšie situácie, ktoré by si mohol predviesť.

Transfer: Povedz, ktoré z týchto situácií si už zažil? Ktorá situácia ťa v tvojom živote veľmi ovplyvnila.

Obrázok 4 Zapájanie sa do spoločnej hry

Prameň: vlastný návrh

Tematický celok: Empatia

Hra, ktorú som zaradila do tohto tematického celku, môže pomôcť deťom na primeranej úrovni pochopiť podstatu a význam empatie, vytvoriť elementárne základy sociálnej empatie, cez hernú činnosť prežívať myšlienky a city spoločne so svojimi rovesníkmi.

Zachráňme sa

Výchovný cieľ: Participovať pri poskytovaní vzájomnej pomoci v hre. Prejaviť sa empaticky. Pohybovať sa v obmedzenom priestore opatrne.

Tematická oblasť výchovy: Telovýchovná, zdravotná a športová

Výchovno-vzdelávacia činnosť: Oddychová

Pedagogické stratégie:

-metódy: motivácia, rozprávanie, hra, rozhovor

-formy: skupinová – sedenie v kruhu, menšie skupiny

Priestorové podmienky: triedy, herňa, telocvičňa

účastníci: 6 - 10 –ročné deti ZŠ

Čas: 20 minút

Pomôcky: deka alebo väčší papier

Stručný popis hry: Hra spočíva v záchrane seba ale aj všetkých hráčov v skupine formou vzájomnej pomoci jeden druhému. Deku alebo papier väčšieho formátu je rozložený na zemi a okolo neho v kruhu chodia pomalým tempom deti ako plavci v mori. Na potlesk vychovávateľky skočia na ostrov (deku), ktorá je nablízku a je pre ne záchranou. Úlohou

hráčov je zachrániť sa a zároveň podeliť sa o spoločný priestor na ostrove s ostatnými v ich skupine. Hodnotí sa rýchlosť, šikovnosť, súdržnosť, pomoc druhému.

Metodický postup:

ÚVOD:

Motivácia: Sadnite si do kruhu, aby sme sa opäť mohli porozprávať o zaujímavých zážitkoch. Bol z vás už niekto pri mori? Kedy si tam bol? S kým? Bol si aj na šírom mori loďou? Aký to bol pre teba zážitok?

Kto z vás už počul o záchrane človeka vo vode? Videl si niekedy topiť sa niekoho?

Povedz, čo je dôležité vedieť o tom, keď sa vo svojom voľnom čase kúpeme na voľnom priestranstve. Ako sa správať vo vode? (ohľaduplne k druhému, ale aj k sebe)

Stalo sa ti už niekedy, že si bol v ohrození života, keď si sa kúpal? Ako si sa zachránil?

HLAVNÁ ČASŤ:

Priebeh hry: Deťom som navrhla zaujímavú hru na plávajúcich vo vode.

Odporúčam: Nabudiť deti do hry predvádzaním plávania vo vode a motivovať ich tak k predstávam, že naozaj plávu (rôzne plavecké štýly).

Ukázala som deťom priestor, kde sa môžu pohybovať. Veľký kruh, ktorý predstavoval vodu utvorili tak, aby v ňom vedeli chodiť dookola za sebou. Vysvetlila som im, že sú plavcami vo vode, ale nie takí, ktorí si prišli zaplávať vo voľnom čase, ani tí, ktorí sú na dovolenke pri mori.

Vychovávateľka rozpráva príbeh:

1. Stala sa hrozná vec! Prišiel veľký dážď a zaplavil obrovskú časť pevniny. Postupne je zaplavená celá krajina a vám neostáva nič iné ako plávať. Aby ste sa zachránili, musíte plávať premyslene. Najprv pomaly, dýchajte pravidelne.

Počas toho ako deti predvádzali plávanie, som rozprestrela deku v strede kruhu. Deti medzitým pokračujú s chôdzou (plávaním) okolo deky. Deku teraz predstavovala ostrov, kde sa všetci môžu zachrániť. Deti ďalej čakajú na pokyny.

2. Pomaly sa pred vami objavuje ostrov a ostrov pre vás znamená istú záchranu. Plávajúcich ľudí je ale veľa a aby ste sa na ostrov zmestili všetci, zrýchlite plávanie a poponáhľajte sa!

Deti sa pohybujú podľa pokynov, ktoré nenápadne vychádzajú z deja príbehu.

3. Po tlesnutí všetci vyskočte na ostrov. Myslite aj na tých, ktorý plávu s vami okolo a pomôžte im udržať sa na malom ostrove.

4. Tlesk! *Všetky deti skočia na deku.*

Potom ako deti skočili na deku som chodila okolo nich a kontrolovala či všetky deti stoja na deke. Počas toho som deti chválila za to, ako sa snažia zachrániť sa navzájom.

Hra pokračuje tak, že sa deti postaví opäť za sebou do kruhu pričom ostrov, na ktorý majú vyskočiť bude teraz o polovicu menší. Deka sa preloží napoli.

5. Tlesk! Zahráňte sa!

Snažila som sa podporovať u detí pomoc druhému a vstupovala do hry povzbudzovaním k vzájomnej pomoci.

6. Pomôžte aj kamarátovi, aby sa neutopil! Ukáž ako dokážeš zachrániť seba aj druhého!

Odporúčam: Pre efektívnejší nácvik prosociálnych zručností uprednostňujem rozdelenie na dve skupiny. Docielime tak väčšiu snaživosť detí v rámci svojej skupiny a súdržnosť ich skupiny plavcov, vzhľadom nato, že hra nadobúda súťaživý charakter.

Obrázok 5 Ohľaduplnosť, priateľstvo

Prameň: vlastný návrh

ZÁVER: Po skončení hry som hodnotila schopnosť detí vcítiť sa do problému a riešiť ho. Hrou som rozvíjala empatiu, chválila prejavy pomoci druhému, pripomínala dôležitosť vzájomnej spolupráce. Pri spoločnom sedení v kruhu v rámci reflexie som vyzdvihla ich veľkú snahu zachrániť si život, vysvetlila však, že veľakrát aj tá najväčšia snaha zachrániť druhého nemusí byť dostačujúca a v hraničných situáciách (katastrofy, nehody, ...) sa stáva, že o život príde veľa ľudí a vtedy si človek nemôže vyčítať, že zlyhal, alebo že je zlý... Zmyslom hry je skôr zábava, ale tiež rozvíjanie zodpovednosti, prežívanie záchrany.

Reflexia:

Páčila sa vám táto aktivita?

Čo sa ti na nej páčilo najviac?

Počul si už niekedy o nejakej prírodnej katastrofe?

Ako sa vtedy k sebe ľudia správajú?

Ako si ty v hre dokázal pomôcť druhému? Opíš to.

Transfer:

Akým spôsobom oznamujeme, že došlo k ohrozeniu života? Poznáš niektoré spôsoby, ktorými dávame najavo, že sa nachádzame v ohrození, alebo že potrebujeme pomoc? (húkajúca siréna, volanie o pomoc, telefonovanie, oslovenie ostaných okoloidúcich...)

Pri realizovaní vybraných hier v ŠKD máme vždy na zreteli zostavu skupiny, teda počet detí, ich vek aj sociálne zloženie skupiny, čo hrou sledujeme, aké sú výchovné ciele vybranej hry, priestorové podmienky pre hru, čas, ktorý hre venujeme vzhľadom na VVČ. Nesmieme zároveň zabúdať, že hra by mala byť pre deti zaujímavá a zábavná.

ZÁVER

V rámci výchovného programu pod názvom Hrajme sa rozumne, podľa ktorého vychovávateľky v spomínanom školskom klube detí pracujú, som využila jednu z najdôležitejších metód pri práci s deťmi mladšieho školského veku a tou je hra. V oblasti voľného času detí je potrebné vytvoriť podmienky na jeho zmysluplné využívanie v priestoroch školy. Výchova by mala smerovať k celkovému rozvoju osobnosti dieťaťa, jeho tvorivosti, humanizácii, k jeho potrebám a záujmom. Preto je pre vychovávateľa možnosť využitia hier v školskom klube detí dôležitým nástrojom. Taktiež správny výber a aplikácia metód, medzi ktoré patria aj aktivity na rozvíjanie prosociálneho správania. V práci prinášam nové zaujímavé námety prosociálnych hier, ktorými v školskom klube detí rozvíjam záujem pre spoločnú činnosť a tým u nich zároveň pestujem a ovládam ich sociálne spôsobilosti. Zaradením výchovno-vzdelávacích činností a prepojením hier do tematických oblastí výchovy zisťujeme celé spektrum zamerania hier a ich hodnotu pre vychovávateľa v práci s deťmi. Záujmom o prírodu a život v nej, objavovanie hodnôt kamarátstva, formovanie vzťahov medzi deťmi s prejavmi tolerancie, spolupatričnosti, vzájomnej spolupráce. Realizáciou týchto hier sme v školskom klube detí dosiahli zvýšenie empatie, vnímavosti, pomoci druhému, priateľských vzťahov a zmysluplnosť využívania voľného času v škole a tým osvojovanie si jestvujúcich a akceptovaných hodnôt, noriem a spôsobov správania v existujúcom spoločenstve. Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť edukačnú hodnotu prosociálnych aktivít a hier ich využitím v školskom klube detí.

Verím, že predložené námety hier pomôžu zefektívniť výchovno-vzdelávací proces a získať inšpiráciu k novým prístupom v práci vychovávateľa.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. IVANOVÁ, E., KOPINOVÁ, L., LÍŠKOVÁ, E. 2005. Etická výchova pre 1. ročník základných škôl. Pracovné listy. 1. vyd. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, s. r. o., 2005. s. 23 – 28. ISBN: 80-10-00824-9.
2. KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. 2001. Predškolská a elementárna pedagogika. Praha : Portál, 2001. ISBN: 80-7178-585-7.

Internetové zdroje

1. Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň základných škôl ISCED 1 [online]. Vzdelávacie oblasti a prierezové témy [cit. 13.2.2015]. Dostupné na [www: http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/Statny-vzdelavaci-program-pre-1-stupen-zakladnych-skol-ISCED-1](http://www.statpedu.sk/sk/Statny-vzdelavaci-program/Statny-vzdelavaci-program-pre-1-stupen-zakladnych-skol-ISCED-1)
2. ŠPÚ. Tvorba výchovných programov v školských zariadeniach (ukážka). 2009. [cit. 13.2.2015] Dostupné na [www: ksuba.sk](http://www.ksuba.sk) > ... > Oddelenie odborných činností. > Školské internáty.

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Prosociálne aktivity – spôsoby práce (fotodokumentácia z realizovanej činnosti)

Príloha 1 Prosociálne aktivity – spôsoby práce (fotodokumentácia z realizovanej činnosti)

Obrázok 6 Sedenie v kruhu

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 7 Spoločná príprava a organizácia hry

Prameň: vlastný návrh

Obrázok 8 Zážitkové metódy

Prameň: vlastný návrh